

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

на дисертацію ВОЗНЮК Євгенії Василівни «Інформаційний тероризм як чинник впливу на міжнародну та національну безпеку», подану на здобуття наукового ступеня доктора політичних наук за спеціальністю 23.00.04 – політичні проблеми міжнародних систем і глобального розвитку

Представлена для розгляду дисертаційна робота є актуальною та значущою як для теорії, так і практики сучасних міжнародних відносин, оскільки в умовах глобальної цифровізації подолання негативних наслідків інформаційного тероризму набуває особливої ваги. Дослідження деструктивного впливу інформаційного тероризму дозволяє частково попереджати його негативні прояви щодо дестабілізації політичної системи і суспільства, маніпулювання громадською думкою, послаблення довіри до владних інституцій і формування умов для появи інформаційної кризи на національному і міжнародному рівнях. Проблематика є важливою також у контексті розробки механізмів протидії сучасним гібридним конфліктам та інформаційній агресії, коли державні та недержавні актори використовують інформаційні технології, цифрові платформи та медійні ресурси для досягнення політичних, стратегічних і воєнних цілей. Особливо це актуально для України, яка з 2014 р. перебуває під постійним інформаційним тиском, що включає дезінформаційні кампанії, пропагандистські атаки та кібероперації, спрямовані на дестабілізацію суспільства і підрив засад національної безпеки держави. У практичному вимірі дослідження Є. Вознюк має безпосереднє значення для розробки ефективної державної стратегії України і відповідних законодавчих ініціатив, а також переосмислення політики цифрової безпеки та особливостей міжнародного співробітництва у сфері протидії інформаційним загрозам.

Ступінь обґрунтованості, достовірність та новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Робота відзначається високим рівнем обґрунтованості та системності досягнутих наукових результатів. Наукові положення ґрунтуються на цілісному аналізі сучасних теоретичних підходів до проблем інформаційного тероризму, міжнародної практики його подолання і досвіду протидії в Україні. Авторка здійснила ґрунтовний аналіз законодавчих, експертних і практичних аспектів у сфері інформаційного тероризму, що підтверджує достовірність отриманих результатів. Висновки та авторські узагальнення можуть бути використані як у подальших наукових дослідженнях, так і в практичній діяльності органів державної влади, міжнародних організацій, аналітичних центрів та інституцій громадянського суспільства.

Серед положень **наукової новизни роботи** можна виділити запропоновані авторкою напрями оновлення Закону України «Про боротьбу з тероризмом» з урахуванням впливу технологічних інновацій на особливості трансформації політики у сфері національної і міжнародної безпеки, щоб сформувати належну правову основу для протидії сучасним загрозам; переосмислення механізмів протидії інформаційному тероризму через поєднання стратегічних комунікацій, медіаосвіти і цифрової безпеки для системної координації національної й міжнародної безпекової політики; концептуалізації інформаційного тероризму як автономного феномену, що поєднує когнітивну війну, кібертерор та ідеологічну агресію, а також впливає на міжнародну безпекову і політичну стабільність. Заслуговує на увагу авторський аналіз українського досвіду щодо протидії інформаційному тероризму в умовах воєнного стану, характеристики інституційних, технологічних і суспільних механізмів формування національного інформаційного спротиву, що може слугувати досвідом для

інших міжнародних акторів. Крім цього, авторкою запропоновано власну інтерпретацію наслідків терористичних атак 11 вересня 2001 р. як переломного моменту для формування сучасної глобальної безпекової парадигми.

Наукове значення дисертації полягає у системному переосмисленні інформаційного тероризму як ключового чинника впливу на міжнародну та національну безпеку, а також узагальненні теоретичних підходів щодо його дослідження і комплексних механізмів протидії. Робота сприяє розвитку сучасної політичної науки, доповнюючи її авторським баченням категорій «інформаційна стійкість», «кібертероризм» та «інформаційно-психологічна операція», а також уточненням правових аспектів інформаційної безпеки.

Практичне значення результатів дослідження полягає у тому, що розроблені авторські узагальнення можуть бути використані для удосконалення національного законодавства у сфері протидії інформаційному тероризму та інформаційної стійкості в умовах посилення цифровізації безпекової сфери; розвитку медіаосвіти та підвищення інформаційної грамотності населення; імплементації українського досвіду протидії інформаційному тероризму до міжнародної практики на рівні ЄС, НАТО або держав, що зазнають інформаційних атак. Таким чином, результати дисертації мають як високу наукову цінність, так і практичну значимість у сфері національної безпеки, міжнародного співробітництва та розробки ефективних стратегій протидії сучасним інформаційним загрозам.

Оцінка мови і стилю дисертації. Мова дисертації відзначається високим науковим рівнем, точністю та логічністю викладу матеріалу. Авторка використовує академічний стиль, притаманний політичним та міжнародним дослідженням, при цьому текст є зрозумілим і послідовним для фахової аудиторії. Висновки та наукові положення сформульовані чітко, що сприяє їхньому легкому сприйняттю. Структура викладу дозволяє

ефективно презентувати результати дослідження: теоретичні положення логічно поєднані з емпіричним аналізом, що підкреслює міждисциплінарність роботи. Загалом мова і стиль дисертації відповідають вимогам наукової роботи рівня доктора політичних наук і сприяють високій якісній оцінці дослідження.

Оформлення дисертації відповідає вимогам встановленим Міністерством освіти і науки України.

Дотримання вимог академічної доброчесності. Дисертація Є. Вознюк відповідає вимогам академічної доброчесності. Авторка коректно посилається на використані джерела, включаючи наукові публікації, монографії, аналітичні матеріали та нормативно-правові документи, що дозволяє відстежити походження ідей та фактів, використаних у роботі. Дотримання принципів академічної доброчесності проявляється також у логічній побудові аргументації, чіткому відокремленні власних результатів дослідження від раніше опублікованих матеріалів та коректному відображенні внеску інших авторів.

Повнота викладу основних наукових положень висновків і результатів дисертації. Висновки дисертаційної роботи, її ключові положення та авторські пропозиції відображені у визначених положеннях наукової новизни, а також у 44 наукових публікаціях, серед яких 7 статей – у міжнародних виданнях, що індексуються в Scopus і Web of Science; 16 публікацій – у наукових фахових виданнях України; 3 – у зарубіжних фахових виданнях; 2 підрозділи – у колективних монографіях; 3 – у довідково-енциклопедичних виданнях; 13 тез доповідей. Крім цього, Є. Вознюк представляла результати дослідження у межах міжнародних наукових проєктів і під час участі у 19 наукових заходах. Опубліковані праці, дисертація та реферат відображають результати проведеного дослідження у повному обсязі, а зміст реферату узгоджується зі змістом дисертації.

Відзначаючи досить високий рівень теоретичної і практичної розробки теми дослідження, вважаємо за доцільне висловити наступні зауваження і побажання авторці роботи:

1. Дискусійною видається оцінка ролі інформаційного тероризму у трансформації міжнародної безпекової архітектури. Авторка слушно наголошує, що інформаційний тероризм не лише виступає новітнім інструментом підриву стабільності, але й стає каталізатором глибинних змін у сфері колективної оборони, стратегічних комунікацій і міждержавної довіри. Таке узагальнення є науково значим, однак потребує ширшого аналізу діяльності ЄС, НАТО або ООН щодо протидії інформаційним загрозам, оскільки у межах взаємодії різних міжнародних інституцій складно визначити цілісний підхід до інформаційного тероризму, що ускладнює розробку спільних протоколів реагування. Порівняльний аналіз міг би поглибити розуміння процесів оновлення безпекової архітектури, де було б представлено належну оцінку інформаційно-технологічному компоненту безпеки.

2. Співвідношення між теоретичною та емпіричною складовими дослідження потребує уточнення. Теоретичний апарат дисертації є системно вибудованим і логічно узгодженим із метою дослідження. Разом із тим, співвідношення між концептуальними узагальненнями та емпіричними ілюстраціями не є повністю збалансованим. Аналіз російських інформаційно-психологічних операцій проти України, хоч і поданий з високим ступенем деталізації, проте включення інших регіональних кейсів російського втручання дозволило б зробити узагальнення деталізованими і сформувані практичні узагальнення для різних міжнародних акторів, що перебувають у зоні інформаційного ризику.

3. Розділ про інформаційну безпеку Європи потребує глибшого аналізу ефективності наявних механізмів протидії дезінформації. Дисертантка

справедливо наголошує на ролі стратегічних комунікацій, розвитку медіаграмотності та посиленні координації між європейськими інституціями у протидії інформаційним загрозам. Водночас варто критичніше оцінити практичну результативність існуючих структур і ініціатив, зокрема East StratCom Task Force, European Digital Media Observatory, Rapid Alert System. Попри їхню інституційну активність, ефективність заходів щодо протидії російським дезінформаційним кампаніям залишається фрагментарною – спостерігається недостатній рівень упровадження єдиних стандартів, брак фінансування або нерівномірна спроможність реагування. Було б доцільно розглянути й причини такої фрагментарності, що дозволило б не лише оцінити нинішню ефективність європейських механізмів, але й запропонувати концептуальні напрями їх удосконалення.

4. Потребує структурного уточнення та конкретизації за рівнями реалізації й практичний вимір представлених авторських рекомендацій. Можливо доцільно було би чіткіше розподілити запропоновані заходи на державний, інституційний, освітній і суспільний рівні. Наприклад, на державному рівні представити особливості формування єдиної стратегії інформаційної стійкості через посилення координації між відповідальними державними та громадськими установами; на інституційному – оновити стандарти комунікаційної безпеки; на освітньому рівні – поглибити медіаграмотність серед молоді і школярів; на суспільному – розвивати комунікаційні платформи взаємодії держави з громадянським сектором, зокрема з OSINT-спільнотами. Таке диференційоване структурування не лише посилює практичну цінність дисертації, а й створило б базу для імплементації її результатів у національну безпекову політику.

Окреслені дискусійні положення демонструють напрями потенційного удосконалення роботи, проте не зменшують її наукову цінність. Робота є

цілісною, виконана на високому теоретичному і методологічному рівні та відповідає спеціальності 23.00.04 – політичні проблеми міжнародних систем і глобального розвитку.

Висновок. Дисертаційна робота Вознюк Євгенії Василівни «Інформаційний тероризм як чинник впливу на міжнародну та національну безпеку», подана на здобуття наукового ступеня доктора політичних наук за спеціальністю 23.00.04 – політичні проблеми міжнародних систем і глобального розвитку, є самостійним науковим дослідженням і становить вагомий внесок у розвиток вітчизняної політичної науки. Дослідження відповідає вимогам МОН України, відповідно до «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук», затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197 (зі змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 502 від 19 травня 2023 р.). З огляду на зазначене вважаємо, що Вознюк Євгенія Василівна заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора політичних наук за спеціальністю 23.00.04 – політичні проблеми міжнародних систем і глобального розвитку.

Офіційний опонент

**доктор політичних наук, професор,
професор кафедри міжнародної інформації
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка**

Наталія ПІПЧЕНКО

